

Salariering in het onderwijs

Tot omstreeks 1800 moest de onderwijzer zelf zorg dragen voor het incasseren van het lesgeld. Doorgaans rekende hij vier stuivers per maand voor lezen en zes stuivers voor schrijven. Rekenen kostte acht à twaalf stuivers per maand, maar behoorde zelden tot het lessenpakket, óf omdat de onderwijzer het zelf niet beheerste óf wegens gebrek aan belangstelling. De onderwijzer verdiende wat bij door pennen (ganzenveren) te versnijden en met de verkoop van schrijfbehoeften.

Aan arme kinderen moest de onderwijzer “om Gods wil” gratis onderwijs geven. Vaak gaf de diaconie hiervoor een vergoeding aan de onderwijzer. In de praktijk gingen echter maar weinig kinderen van arme ouders naar school. Meestal vanwege gebrek aan belangstelling van de ouders, maar de onderwijzers stonden ook niet bepaald met open armen klaar. Uit de registers blijkt dat er begin 1800 in Stokkum slechts vijf kinderen van arme ouders naar school gingen.

Naast het geld dat de kinderen meebrachten, kreeg de onderwijzer jaarlijks 25 gulden uit ‘s Rijks kas.

Vanaf de Franse tijd werd de onderwijzer betaald uit het gemeentelijke schoolfonds.

Omstreeks 1830, dus ruim 20 jaar na de invoering van deze systematiek, incasseerde de onderwijzer in Stokkum naast een traktement van f. 25 uit ‘s Rijks kas, f. 212 salaris, f. 6 voor schoolbehoeften en f. 29 voor brandstoffen, per jaar.

Het salarisbedrag werd berekend op basis van het aantal kinderen dat de school bezocht.

Omdat de leerlingen zeer onregelmatig op school verschenen, werd de berekening gebaseerd op het aantal uren dat elk kind aanwezig was geweest. De kinderen in Stokkum blonken niet uit in regelmatig schoolbezoek, waardoor de onderwijzer, door deze berekeningswijze, met een karig inkomen genoeg moest nemen en slechts door z'n bijverdiensten het hoofd boven water kon houden.

Het schoolverzuim werd meestal verklaard door te wijzen op de kinderarbeid, vooral in de zomertijd. In werkelijkheid zal de oorzaak meer gezocht moeten worden in de onverschilligheid van de ouders ten opzichte van het onderwijs. Het is immers nauwelijks aan te nemen dat kinderen van 6 jaar verzuimden, omdat ze zouden moeten helpen met de oogst. Ook is het niet aannemelijk dat gezinnen waarvan vijf of zes kinderen naar school gingen, deze allemaal te druk waren om naar school te komen.

Later werd het salarisbedrag berekend op basis van het aantal leerplichtige kinderen, ongeacht of ze al of niet op school verschenen.

Het schoolfonds waaruit dus, vanaf de Franse tijd, de onderwijzer werd betaald, werd gevuld middels een soort belastingheffing. Ieder gezinshoofd in Stokkum werd aangeslagen voor een bedrag afhankelijk van de vermogensklasse waarin hij was ingedeeld. Zo betaalde van der Sluis van het Westerflie f. 4,50 per jaar, Hoestink f. 1,75 per jaar, Leunk, Oolberink, Roelvink en Snellink op Leetink f. 1,25, vijftien boeren betaalden f. 1,= per jaar, ook vijftien betaalden er f. 0,25, terwijl de overige (11 stuks) vrijgesteld waren.

Bovendien betaalde elk gezinshoofd een vast bedrag per schoolgaand kind. Ook dit bedrag was afhankelijk van de vermogensklasse; zo betaalden b.v. Roelvink en Snellink f. 2,= per kind, Dijkink en Greven f. 1,50 per kind, de volgende groepen betaalden f. 1,= en f. 0,50 per kind. De minst draagkrachtigen betaalden niets.

De salariering op basis van het aantal leerlingen bleek op den duur niet te handhaven.

Onderwijzers op kleine scholen kregen, hoewel ze vaak zeer kundig waren, slechts een karig inkomen. Terwijl onderwijzers op grote scholen weigerden een hulponderwijzer aan te stellen

omdat ze dan het inkomen zouden moeten delen. Met als gevolg dat deze leerlingen nauwelijks aandacht kregen en weinig leerden.

Men ging dan uiteindelijk ook over op vaste jaarsalarissen, waarbij nog wel de grootte van de school een rol speelde, maar niet meer het exacte leerlingenaantal.